

Zpráva o šetření z vlastní iniciativy

ve věci pana A. E.

V rámci šetření veřejného ochránce práv vedeného pod sp. zn. 3309/2013/VOP/JM bylo zjištěno od pana A. E., nar. XXXX (státní příslušnost Makedonie), že byl dne 10. 7. 2012 zraněn při policejním zásahu. Policistům se dle svých slov vzdal s rukama nad hlavou, a i přesto byl udeřen pažbou pistole do hlavy s následkem proražení lebky. Od zásahu uplynula již delší doba, nicméně pan E. měl stále následky; závažnost zranění pro mě byla důvodem pro to, abych se případem zabývala. Na základě uvedených zjištění jsem zahájila dle ustanovení § 9 písm. d) zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů, šetření z vlastní iniciativy.

A - Předmět šetření

Jelikož mi nebyl znám útvar ani jména policistů, kteří byli přítomni uvedenému zákroku, zaslala jsem policejnímu prezidentovi výzvu ke zjištění těchto informací a k postoupení žádosti o zaslání dokumentace o uvedeném policejním zásahu příslušnému útvaru policie. Vzhledem ke skutečnosti, že uvedený zákrok byl i předmětem šetření Generální inspekce bezpečnostních sborů, vyzvala jsem ředitele této instituce ke sdělení výsledku. Současně jsem si během svého šetření vyžádala součinnost i od Obvodního soudu pro Prahu 2, kde se nachází trestní spis celé věci. Předmětem mého šetření byla otázka, zda policie při použití síly proti panu E. nepochybila, zda zákrok proti němu byl nezbytný a přiměřený, či nikoliv, a dále pak zda policie dostatečně celý zákrok vyhodnotila.

B - Skutková zjištění

B.1 Zákrok policistů a použití donucovacího prostředku

Z písemného sdělení policejního prezidenta, z úředního záznamu o použití donucovacího prostředku¹ a z úředních záznamů pěti zasahujících policistů vyplynul následující popis skutkových okolností zásahu policistů.

Dne 10. 7. 2012 kolem 17:30 hodin zasahovali policisté 9. oddělení – Odboru obecné kriminality, Služby kriminální policie a vyšetřování, Obvodního ředitelství policie Praha II, por. Bc. Jiří Laitner, nrap. Bc. Jakub Kukla, nrap. Martin Kloubek, nrap. Jan Kopač a por. Bc. Michal Turnhöfer proti třem mužům důvodně podezřelým, že v parku Vítkov v Praze 3 budou distribuovat drogy. Asi hodinu předtím získali tip (operativní informaci), že tam k této činnosti může dojít. Na místě samém se kromě tří mužů nacházela paní M. H., kterou policisté identifikovali na základě osobní znalosti a její minulosti jako uživatelku heroinu. Žena předala

¹ Úřední záznam o použití donucovacího prostředku zpracovaný 11. července 2012 por. Bc. Michalem Turnhöferem.

jednomu z mužů několik bankovek v nominální hodnotě 100,- Kč a následně druhý muž vytáhl sáček s přitlačnou lištou s nezjištěným obsahem. Pan A. E. byl třetím z uvedené skupinky mužů a celé toto jednání „jistil“ tím, že kontroloval svůj bezprostřední prostor a dával pozor, aby nikdo nic nepozoroval.

Když policie zasáhla, paní H. stála uprostřed a muži byli v hloučku; stáli v zalesněné části parku. Poručík Laitner doběhl ke skupině podezřelých jako první, v ruce držel služební průkaz a po ústním prohlášení „policie, jménem zákona, ruce nahoru“ chtěl podezřelé zadržet. **Jeden z mužů silně por. Laitnera kopl, až na moment upadl.** Ostatní policisté, dle úředního záznamu por. Turnhöfera i npor. Kopače, vzhledem k napadení por. Laitnera vyhodnotili muže jako nebezpečného („užívají aktivního odporu ku zmaření služebního zákroku“) a vyjmuli služební zbraň, aby mohli použít donucovací prostředek hrozba namířenou střelnou zbraní. Všichni tři muži se rozutekli prudkým zalesněným svahem směrem dolů, mezi stromy a keři, k železniční trati.

Por. Turnhöfer, nrap. Kukla, nrap. Kloubek a nrap. Kopač nahlas několikrát zakřičeli „policie, jménem zákona, stůj“ a běželi za prchajícími. Poručík Laitner a nrap. Kopač dávali **varovné výstřely služební pistolí** (tři a čtyři), por. Turnhöfer běžel za nimi (a viděl, kdo střílí).

Nejprve byl dopaden pan D. I., kterého dostihli por. Laitner a nrap. Kukla.

Nrap. Kopač k pronásledování pana E. ve svém úředním záznamu uvádí: „V nepřehledném lesnatém terénu jsem já osobně pronásledoval osobu E., vzhledem k tomu, že jsem zaslechl výstřely a **uvedený muž se na mě začal otáčet s rukou ve střelecké pozici, nabyl jsem dojmu, že muž je ozbrojen a následně jsem užil donucovacího prostředku varovný výstřel.**“ Vše se dělo v průběhu pronásledování. Když následně npor. Kopač od kolegů seznal, že výstřely vyšly ze zbraně policisty, svou zbraň uklidil do pouzdra. Chtěl následně použít teleskopický obušek, ale ztratil rovnováhu a nešťastně upadl a drobně si pohmoždil nohu a obušek ztratil. Nadále byl při pronásledování vpředu por. Turnhöfer a nrap. Kloubek.

Jak por. Turnhöfer uvádí ve svém úředním záznamu, po vyběhnutí z lesního svahu na cyklostezku **se po něm pan E. otočil a ohnal se po něm úderem pěstí,** který por. Turnhöfer pravou rukou vykryl. Tento zákrok mu způsobil oděrky a pohmoždění. Poručík Turnhöfer upadl na zem a viděl, jak pan E. utíká po cyklostezce směrem k podchodu, vedoucímu pod blízkou železniční tratí. Běžel za ním nrap. Kloubek. Por. Turnhöfer se vydal za nimi a za ním byl nrap. Kopač (jak uvádí por. Turnhöfer ve svém úředním záznamu).

Nrap. Kloubek ve svém úředním záznamu uvádí, že pan E., po uběhnutí nějakého kusu cesty na cyklostezce, se na něj otočil, když byl již v jeho dosahu, **a napřáhl jeho směrem ruku sevřenou v pěst. Nrap. Kloubek na něj proto použil namířenou zbraň** a dával opakované neúspěšné výzvy „policie, jménem zákona, lehni si na zem a dej ruce od sebe“. **Pan E. se snažil několikrát levou rukou vyrvat z jeho ruky služební pistolí.** Nrap. Kloubek na to reagoval hmatem levé ruky – snažil se muže strhnout na zem a bránit mu v získání služební zbraně. V tu chvíli na místo doběhl por. Turnhöfer a hned provedl donucovací prostředek **úder střelnou zbraní do oblasti pravé hemisféry pana E..** Nrap. Kloubek k tomu

ve svém úředním záznamu (o Turnhöferovi) uvádí: „... neboť bylo zřejmé, že nebezpečný muž na zákonné výzvy nijak nereaguje, užil tak úderu ve snaze šetřit tak život osoby, proti níž zakročoval, neboť byl ohrožen život nrap. Kloubka a účelu sledovaného zákrokem nešlo dosáhnout jinak. Díky použití donucovacího prostředku vedeného por. Bc. Turnhöferem tak nemusel nrap. Kloubek postupovat dle ustanovení § 56/1 a) zákona č. 273/2008 Sb., použití zbraně, kdy závažná situace na místě již takovýto postup vyžadovala. Ihned po použití donucovacího prostředku ze strany por. Bc. Turnhöfera přestal muž usilovat o vytržení zbraně nrap. Kloubka a lehl si na zem.“

Por. Turhöfer k věci ve svém úředním záznamu uvádí, že pan E., když se snažil levou rukou vyrvat zbraň nrap. Kloubka, pravou rukou vytahoval z kapsy u kalhot černý lesklý předmět, který vypadal jako malá střelná zbraň. Dále uvádí, že po provedení úderu zbraní dále pan E., už na zemi, kladl „neustálý a znatelně aktivní odpor“. Nrap. Kloubek o tom ve svém úředním záznamu nic neuvádí.

Pana E. spoutali až por. Turnhöfer za pomoci přiběhnuvšího nrap. Kopače, přičemž nrap. Kopač pro kladený odpor použil úder střelnou zbraní do oblasti levé ruky zadrženého (neměl u sebe teleskopický obušek). Nrap. Kopač není schopen ve svém úředním záznamu k předchozí potyčce kolegů s panem E. nic uvést kvůli vzdálenosti, která ho ještě od trojice mužů dělila. Pana E. spoutali služebními pouty, a to v poloze na břicho, s rukama za zády. Pan E. kladl odpor i poté, co jej por. Turnhöfer zaklekl a musel být nadále fixován (byl agresivní, kladl odpor, vzpínal se, plival kolem sebe sliny, pokoušel se kousat zuby končetiny por. Turnhöfera a snažil se dostat do polohy, ve které by mohl por. Turnhöfera napadnout). Pak přiběhl por. Laitner a ještě pomáhal s překonáváním odporu pana E. a také jej zaklekl.

Por. Laitner ve svém úředním záznamu uvádí, že nrap. Kopač na místo doběhl až poté, co byl pan E. přemožen por. Turnhöferem a jím, Laitnerem. To neodpovídá vylíčení situace nrap. Kopačem, nrap. Kloubkem a por. Turnhöferem.

Nrap. Kloubek mezitím pokračoval v pronásledování třetího muže a nrap. Kopač se k němu přidal. Třetí muž byl dopaden až později, za pomoci dalších složek policie.

Na místo byla po bezpečnostní prohlídce pana E. přivolána rychlá zdravotnická záchranná služba, která ho po ošetření převezla do Fakultní nemocnice Královské Vinohrady, kde byl hospitalizován a operován, neboť došlo úderem služební pistolí k proražení lebky. Dne 14. 7. 2012 byl pak pan E. převezen do vězeňské nemocnice ve Vazební věznici Praha-Pankrác.

Po zadržení všech podezřelých por. Laitner vyrozuměl o zákroku vedoucího příslušného policejního oddělení.

Během zákroku při zadržení dalšího z podezřelých D. I. došlo rovněž k použití donucovacího prostředku úderem střelnou zbraní, a to do hlavy jmenovaného. Úder použil por. Laitner, když jako první pana I. dostihl po pronásledování lesem z kopce a stáli proti sobě a pan I. se dal „do bojového postavení, kdy sevřel ruce v pěst, dal je před obličej a začal postupovat směrem ke mně“ a začal „na mě útočit pěstmi“ (úřední záznam por. Laitnera). Předtím při pronásledování použil policista donucovací prostředky hrozba namířenou služební zbraní a varovný výstřel. Když byl

muž přemožen a na zemi, doběhl k nim nrap. Kukla. Následkem tohoto úderu střelnou zbraní do hlavy pana I. došlo ke zlomenině kloubního výběžku pravé dolní čelisti. Nrap. Kukla, nrap. Kopač i por. Laitner ve svých úředních záznamech uvádějí, že viděli pana I. spadnout a narazit se o strom již v průběhu běhu z kopce. K úderu por. Laitner ve svém úředním záznamu uvedl: „Úder střelnou zbraní byl veden na obličej, neboť při vyhýbání se ráně pěstí nebyla v danou chvíli jiná možnost jak se vedenému útoku proti mé osobě bránit.“

B.2 Vyhodnocení policejního zákroku a použití donucovacího prostředku

Použití donucovacího prostředku úderem střelnou zbraní proti panu E. bylo vykázáno (úřední záznam por. Turnhőfera z 11. července) jako se způsobením zranění „tržná rána na pravé hemisféře hlavy“; rovněž policista byl zraněn – „pohmožděná pravá ruka, oděrky na pravé ruce“. Není jasné, zda zranění policisty souviselo s vykrytím úderu pana E. při jeho pronásledování ze svahu kopce nebo s jeho zvládáním při nasazování pout. Z úředního záznamu je dále zřejmé, že v době jeho sepsání již bylo známo, že pan E. se má podrobit operaci na neurochirurgii (ostatně por. Turnhőfer byl přidělen jako doprovod pana E. při převozu do nemocnice). K hodnocení je na úředním záznamu uvedeno: „Použití donucovacího prostředku bylo vyhodnoceno dne 11. 07. 2012 jako oprávněné. Vyhodnocení provedl: npor. Ing. Dagmar Havlíková.“

Použití donucovacího prostředku úderem střelnou zbraní proti panu I. bylo vykázáno (úřední záznam por. Laitnera z 11. července) jako se způsobením zranění „zlomená čelist, tržné rány na hlavě“; rovněž policista byl zraněn – „podvrknutí levého kotníku a levého kolena“. K hodnocení je na úředním záznamu uvedeno: „Použití donucovacího prostředku bylo vyhodnoceno dne 11. 07. 2012 jako oprávněné. Vyhodnocení provedl: npor. Ing. Dagmar Havlíková.“

Použití donucovacích prostředků úder střelnou zbraní tedy vyhodnotila nadřízená zasahujících policistů npor. Ing. Dagmar Havlíková, vedoucí 9. oddělení – Odboru obecné kriminality, Služby kriminální policie a vyšetřování, Obvodního ředitelství policie Praha II. Použití bylo vyhodnoceno jako oprávněné bez podrobnějšího rozboru celé situace stran přiměřenosti či subsidiarity jejich použití.

Ředitelka Obvodního ředitelství policie Praha II plk. JUDr. Zdeňka Brotánková mě informovala o tom, že detailním rozbohem **použití donucovacího prostředku varovného výstřelu** při uvedeném zákroku se zabýval Odbor služby pořádkové policie Krajského ředitelství policie hlavního města Prahy. Toto pracoviště zpracovalo dne 22. srpna 2012 Stanovisko k použití donucovacího prostředku varovný výstřel.² **Rozbor použití dalších donucovacích prostředků nebyl zpracován.** Ze Stanoviska je zřejmé, že ohledně zákroku na panu I. „je zadokumentováno ohrožení života a zdraví policisty (pozn. Laitnera) až po použití varovných výstřelů,

² Použití donucovacího prostředku varovný výstřel ze strany por. Laitnera bylo hodnoceno jako neoprávněné a nepřiměřené vzniklé situaci, protože policista předtím nesplnil zákonnou povinnost vyzvat osobu, aby upustila od protiprávního jednání, s výstrahou, že bude použito donucovacích prostředků. Dále je konstatováno, že policista pomínil nutnou opatrnost se zřetelem na charakter místa a okolí zákroku, když s odjištěnou nabitou zbraní běžel prudkým zalesněným terénem (a také narazil do stromu a spadl). Použití donucovacího prostředku varovný výstřel ze strany nrap. Kopače bylo hodnoceno jako oprávněné a přiměřené vzniklé situaci, neboť on se mohl domnívat, že je v dané situaci v ohrožení života a zdraví, a tak mohl upustit od výzvy s výstrahou.

kdy se prchající osoba po dostižení policistou proti tomuto postavila a snažila se jej napadnout“.

Okolnosti události se staly hned předmětem šetření Odboru vnitřní kontroly Krajského ředitelství policie hlavního města Prahy. Když byla dne 11. července zjištěna povaha zranění zadržených, byli o tom vyrozuměni dosahoví pracovníci Generální inspekce bezpečnostních sborů, kteří věc převzali k vlastnímu šetření.

Ještě v červenci 2012 se o událost zajímalo i policejní prezidium.³ Od Odboru vnitřní kontroly Krajského ředitelství policie hlavního města Prahy obdrželo dne 20. července informaci, že dne 11. července bylo zjištěno, že zadržení muži dle hodnocení policie utrpěli jeden lehké a jeden těžké zranění, a o těchto skutečnostech byla vyrozuměna Generální inspekce bezpečnostních sborů, která věc převzala k vlastnímu šetření.

Z protokolů o vydání a vrácení věcí, které jsou součástí trestního spisu vedeného Obvodním soudem pro Prahu 2, vyplynulo, že žádný malý černý lesklý předmět (ad úřední záznam por. Turnhöfera) u sebe pan E. neměl. U sebe měl např. mobilní telefon s pouzdem, látkovou černou peněženku, sim karty či paměťové karty.

Ředitel **Generální inspekce bezpečnostních sborů** plk. Mgr. Ing. Ivan Bílek uvedl následující skutečnosti. Šetření zahájila GIBS na základě informace, kterou obdrželo operační středisko od integrovaného střediska Krajského ředitelství policie hlavního města Prahy, a to dne 11. 7. 2012 v 6:05 hodin. V tentýž den byly zahájeny úkony trestního řízení podle § 158 odst. 3 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů. Šetření bylo ukončeno se závěrem, že v dané věci nejde o podezření z trestného činu; dne 5. 9. 2012 bylo vydáno usnesení o odložení věci podle § 159a odst. 1 trestního řádu. Zároveň policejní orgán zajistil překlad tohoto usnesení do mateřského jazyka poškozených a jeho doručení do vlastních rukou. Pan A. E. jej převzal dne 18. 9. 2012. Svého práva podat si proti usnesení stížnost nevyužil. Dozorující státní zástupce rozhodnutí GIBS bez výhrad akceptoval. Policii České republiky (Obvodnímu ředitelství Praha II) není výsledek šetření Generální inspekce bezpečnostních sborů znám, což mi sdělila ředitelka tohoto útvaru plk. JUDr. Zdeňka Brotánková.

C - Hodnocení věci ochránkyní

C.1 Zárok policistů a použití donucovacího prostředku

C.1.1 Právní úprava

Dle ustanovení § 52 písm. m) zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, je donucovacím prostředkem mj. úder stříelnou zbraní.

³ Oddělení speciálních činností Odboru dohledu a speciálních činností Úřadu vnitřní kontroly Policejního prezidia České republiky.

Dle ustanovení § 53 citovaného zákona je policista oprávněn použít donucovací prostředek k ochraně bezpečnosti své osoby, jiné osoby nebo majetku anebo k ochraně veřejného pořádku. Před použitím donucovacího prostředku je policista povinen **vyzvat osobu**, proti které zakročuje, aby upustila od protiprávního jednání, **s výstrahou**, že bude použito donucovacích prostředků. Od výzvy s výstrahou lze upustit v případě, že je ohrožen život nebo zdraví osoby a zákrok nesnese odkladu. Policista je oprávněn použít donucovací **prostředek, který umožní dosažení účelu** sledovaného zákrokem **a je nezbytný k překonání odporu nebo útoku** osoby, proti níž zakročuje. Policista při použití donucovacího prostředku dbá na to, aby nezpůsobil osobě **újmou zřejmě nepřiměřenou** povaze a nebezpečnosti jejího protiprávního jednání.

Ustanovení § 57 citovaného zákona stanoví povinnosti policisty po použití donucovacího prostředku. Jestliže po použití donucovacího prostředku došlo ke zranění osoby, je policista povinen ihned, jakmile to okolnosti dovolí, poskytnout zraněné osobě první pomoc a zajistit lékařské ošetření. Zákrok, při kterém bylo použito donucovacího prostředku nebo zbraně, je policista povinen bezodkladně ohlásit svému nadřízenému a sepsat o něm úřední záznam s uvedením důvodu, průběhu a výsledku jejich použití.

Obecně o přiměřenosti postupu policistů hovoří ustanovení § 11 zákona o Policii České republiky, kde pod písm. a) je stanovena policistovi a zaměstnanci policie povinnost dbát, aby žádné osobě v důsledku jejich postupu nevznikla bezdůvodná újma, a pod písm. c) je uvedena povinnost postupovat tak, aby případný zásah do práv a svobod osob, vůči nimž směřuje úkon, nebo osob nezúčastněných **nepřekročil míru nezbytnou k dosažení účelu sledovaného úkonem**.

Z judikatury Evropského soudu pro lidská práva můžeme dovodit základní zásadu **pro použití fyzické síly**. Příslušníci policie se mohou uchýlit k použití fyzické síly jen tehdy, je-li to nezbytně nutné z důvodu předchozího jednání dotčené osoby, přičemž intenzita použité síly musí být jen taková, která je za daných okolností nezbytně nutná; jiné užití síly je v zásadě zásahem do lidské důstojnosti v rozporu s článkem 3 Úmluvy.⁴

Použití **sílu, která je potenciálně smrtící**, je možné jen v situacích, kdy je to absolutně nezbytné a v intenzitě striktně přiměřené pro realizaci oprávněného cíle [dle článku 2 odst. 2 písm. a) až c) Úmluvy]. Při zatýkání osob platí, že neohrožuje-li zatýkaný život či zdraví a není-li podezřelý ze spáchání násilného činu, absolutní nezbytnost ve smyslu článku 2 Úmluvy není dána, a proto potenciálně smrtící sílu nelze použít, i když takový postup znamená ztrátu možnosti dotyčného zadržet.⁵

Právní předpisy musí užití síly při policejních operacích dostatečně přesně vymezit, a poskytovat tak adekvátní a účinné záruky jak proti svévolným užitím síly, tak proti nehodám, kterých se lze vyvarovat. Právní předpisy též musí upravovat

⁴ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 4. 10. 2011, Mete a další proti Turecku, č. 294/08, bod 106.

⁵ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 24. 4. 2008, Juozaitienė a Bikulčius proti Litvě, č. 70659/01, body 71–72.

proces **plánování zásahu a dohledu nad jeho průběhem** a obsahovat pravidla pro vedení neplánovaných zásahů.⁶

C.1.2 Hodnocení

Při šetření jsem vycházela z tvrzení pana E. v úředním záznamu v rámci jiného šetření mého předchůdce ve funkci veřejného ochránce práv a z úředních záznamů pěti zasahujících policistů. Tato sdělení se naprosto rozcházejí, kdy pan E. tvrdil, že se policistům při zákroku vzdal s rukama nad hlavou a jednotliví policisté popisují útěk pana E. a jeho následný aktivní odpor, kterým se snažil vyhnout zadržení, a to přes výzvy policistů, které byly dle jejich sdělení učiněny několikrát. Bez dalších svědků nemohu „rozsoudit“, která z uvedených stran popisuje události pravdivě, mohu pouze vážit věrohodnost tvrzení. Jednotliví policisté si ve svých výpovědích neodporují. A rovněž není proti logice věci předpokládat u osob, které mají být zadrženy při jednání, které může naplňovat znaky skutkové podstaty některého z trestných činů, útěk, případně aktivní odpor. Proto se přikláním ke stanovisku policie. To činím i z toho důvodu, že obsah informací od pana E. je naprosto minimální, kdežto výpovědi jednotlivých policistů zúčastněných při uvedeném zákroku popisují celý zákrok velmi podrobně. Nutno i podotknout, že k použití donucovacího prostředku došlo na jiném místě, než na kterém mělo dojít k distribuci drog, z čehož dovozují, že tvrzení pana E. o „vzdání se s rukama nad hlavou“ se nejvíce jako pravdivé.

Ze skutkových zjištění vyplývá nezbytnost použití donucovacích prostředků. Policisté neměli naplánovaný průběh pronásledování a museli reagovat okamžitě na vzniklou situaci.

K otázce naplánovanosti zásahu policistů lze uvést, že z úředního záznamu por. Laitnera je zřejmé, že policisté (hodinu předem) věděli, že dealeři drog mají být tři a znali místo předání (park Vítkov). Na tři podezřelé šli v pěti, přičemž nebyl patrně důvod se domnívat, že podezřelí nebudou utíkat nebo klást nějaký odpor. Že čtvrtá osoba, H., nebude zákrok ztěžovat, nebylo možné předpokládat – leda zde byly další informace, které neznám.

Nrap. Kloubek se ocitl v situaci, kdy jeho zbraň byla na dosah pronásledovaného. Došlo k osobnímu souboji muže proti muži, při kterém hrozilo sebrání zbraně policisty. K tomu místu se sbíhali tři ozbrojení policisté, kteří následně byli schopni svou přesilu využít a po doběhnutí por. Laitnera se zase rozdělit a pokračovat v pronásledování třetího muže a ve dvou mužích zvládnout dále se bránícího pana E..

K druhu a způsobu použití donucovacího prostředku, který panu E. způsobil těžké zranění, mi zůstávají i po provedeném šetření otázky. Za situace, kdy pan E. zápasí s policistou (nrap. Kloubek) a snaží se mu vytrhnout jeho služební zbraň, přibíhá por. Turnhöfer, který i přesto, že pan E. je „zaměstnán“ nrap. Kloubkem, užije úderu zbraní do hlavy. Nicméně **nejsem s to posoudit, zda bylo možno užít mírnějšího donucovacího prostředku (hmaty, chvaty, údery,**

⁶ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 22. 2. 2011, Soare a další proti Rumunsku, č. 24329/02, body 126–135.

kopy, obušek), případně vést úder na méně zranitelnou část těla, kde by nezpůsobil panu E. vážné (život ohrožující) zranění. Mé otázky vzbuzují následující skutečnosti: por. Turnhöfer, dle úředních záznamů, věděl, že k nim míří také kolega nprap. Kopač, takže mělo dojít k přesile. Všichni policisté byli ozbrojeni. Poručík Turnhöfer vyhodnotil pronásledované muže jako nebezpečné, ale během pronásledování dosud „pouze“ kopli kolegu por. Laitnera a dále bojovali pěstmi. Por. Turnhöfer věděl (viděl), že předchozí výstřely pocházely ze zbraní policistů, nikoli pronásledovaných. Nikdo jiný než on neviděl pana E. vytahovat „černý lesklý předmět“ v průběhu přetahování o zbraň nprap. Kloubka, což spolu se zjištěným přehledem věcí, které u sebe skutečně měl a mezi kterými nic podobného nebylo, oslabuje věrohodnost toho, že se jednalo o důležitou okolnost, kterou měl v tu chvíli vzít do úvahy.

Byla intenzita použité síly (vč. volby zaměření úderu) za daných okolností nezbytně nutná? Jaký předmět, který měl vytahovat pan E. z kapsy, byl zasahujícím policistou považován za malou střelnou zbraň?

Tyto otázky nedokážu ani na základě podrobné analýzy veškerých podkladů, které bylo v mé moci shromáždit, uspokojivě zodpovědět, a nemohu tedy potvrdit ani vyvrátit hypotézu, že k závažné újmě na zdraví podezřelého při zatýkání došlo v důsledku užití síly nikoli nezbytné k dosažení účelu, který úkon sledoval.

Na druhou stranu jsem si vědoma toho, že v případě nepoužití donucovacího prostředku mohly nastat tragičtější následky za předpokladu, že by zasahujícího policistu pan E. odzbrojil.

Ve svém šetření jsem se musela nutně zabývat i otázkou, zda policisté splnili povinnosti, které jsou po použití donucovacího prostředku zákonem vyžadovány. Zde jsem neshledala žádné pochybení. Za nejdůležitější povinnost policistů v této věci považuji zajištění lékařské péče, což je povinnost, která byla prokazatelně splněna (zdravotní péče byla předmětem předešlého šetření veřejného ochránce práv). I další povinnosti policistů – informování nadřízeného, sepsání úředního záznamu – považuji ze strany policistů za splněné.

C.2 Vyhodnocení policejního zákroku a použití donucovacího prostředku

Dle ustanovení § 45 odst. 2 zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších předpisů, je vedoucí příslušník povinen hodnotit výkon služby podřízených příslušníků.

Dle čl. 12 odst. 2 písm. g) závazného pokynu policejního prezidenta č. 180/2012, je-li v rámci dělby práce zástupce vedoucího pověřen řízením výkonu služby, zejména vyhodnocuje použití donucovacích prostředků nebo zbraně.

Jak jsem předešlela, nezbytnost a přiměřenost použití donucovacího prostředku úder střelnou zbraní do hlavy proti panu E. je otázkou a bylo tomu tak, podle mého názoru, od počátku. Oprávněností se zabývala nadřízená zasahujícího policisty npor. Havlíková, přičemž výsledkem bylo stručné konstatování v rámci úředního záznamu o použití donucovacího prostředku, bez dalšího komentáře. Není možné zjistit, zda si položila výše uvedené otázky, a její postup tak podrobit

přezkumu. Přiměřeností se zjevně nezabývala. Žádný další policejní (kontrolní) orgán hodnocení neprovedl, ačkoli došlo k vážnému zranění člověka. Patrně proto, že věc převzala – správně a bezodkladně – Generální inspekce bezpečnostních sborů. (Oprávněností a přiměřeností použití jiných donucovacích prostředků se zabýval Odbor služby pořádkové policie Krajského ředitelství policie hlavního města Prahy.)

Generální inspekce bezpečnostních sborů mi sdělila, že šetření bylo ukončeno se závěrem, že v dané věci nejde o podezření z trestného činu, kterého se měli dopustit policisté, a věc odložila podle § 159a odst. 1 trestního řádu. Neodevzdala tedy věc jinému orgánu ke kázeňskému nebo kárnému projednání. Dozorující státní zástupce toto rozhodnutí bez výhrad akceptoval. Pan E. nevyužil svých zákonných možností, aby proti usnesení o odložení věci podal stížnost. **Nemám tak žádné bližší informace o tom, jak GIBS jako orgán činný v trestním řízení postupovala a jak naplnila kritéria tzv. účinného vyšetřování, která je zde namísto vyžadovat.⁷**

GIBS se zabývá pouze tím, zda došlo ke spáchání trestného činu. Zahájila úkony trestního řízení neprodleně, tj. den poté, co k policejnímu zásahu došlo. Skutečností je, že dva roky po jeho skončení nezná policie výsledek šetření Generální inspekce bezpečnostních sborů. **V rámci svých vnitřních kontrolních mechanismů se policie oprávněností a přiměřeností použití donucovacího prostředku s následkem vážného zranění nezabývala tak důkladným způsobem, jako tomu bylo v případě použití varovného výstřelu. Stejně tak neproběhl ani rozbor události, co do taktiky postupu, který zasahující policisté zvolili.**

D - Závěry

Na základě výše popsaných zjištění nemohu konstatovat, že se v této věci Policie České republiky dopustila pochybení (ve smyslu ustanovení § 18 odst. 1 zákona o veřejném ochránci práv). Případ byl bezodkladně předán orgánům činným v trestním řízení, jejichž činnost do mé působnosti nespadá. K problému oprávněnosti a přiměřenosti použití donucovacích prostředků, kterými byla způsobena dvěma osobám zranění (v jednom případě těžké), mám nicméně určité pochybnosti. Stejně jako o tom, že událost jako celek nebyla patrně uvnitř policie podrobněji vyhodnocena.

I přesto, že své šetření uzavírám bez konstatování pochybení, chci případ předložit policii jako podklad pro možnou vlastní úvahu nad otázkami, ke kterým jsem sama dospěla.

- (1) Byl postup policistů v průběhu pronásledování bezpečný a adekvátní, když tato část zákroku zjevně nebyla naplánována?
- (2) Byla intenzita použité síly (vč. volby zaměření úderu) za daných okolností nezbytná k dosažení účelu, který úkon sledoval?

⁷ K obsahu pojmu *účinné vyšetřování* viz nálezy Ústavního soudu ze dne 2. 3. 2015, sp. zn. I. ÚS 1565/14 (dostupné <http://nalus.usoud.cz>), body 56 a 57.

- (3) Byl průběh celého zákroku správný z hlediska taktiky provedení akce, k níž byly předem známy jen dílčí informace (viz výše)?
- (4) Probíhá z hlediska taktiky postupu rozbor podobných událostí, byť samotnou zákonnost, resp. přiměřenost konkrétních kroků (použití donucovacího prostředku) šetří Generální inspekce bezpečnostních sborů?

Obracím se tedy na Policejní prezidium České republiky, Krajské ředitelství policie hlavního města Prahy a Obvodní ředitelství policie Praha II. Pokud od těchto orgánů obdržím věcné vyjádření, velmi to ocením a jsem připravena záležitost případně i osobně projednat.

Zprávu o šetření nezasílám panu E., neboť mi není znám jeho současný pobyt (stěžovatel nefiguruje v informačním systému evidence obyvatel a není ve výkonu vazby, trestu či zabezpečovací detence). Dále stručně vyrozumívám také Obvodní soud pro Prahu 2.

Mgr. Anna Š a b a t o v á, Ph.D., v. r.
veřejná ochránkyně práv
(zpráva je opatřena elektronickým podpisem)